

Discriminatie bij het schooladvies

Waar liggen er risico's en waar kunnen ouders/verzorgers terecht met een klacht over discriminatie?

Inhoud

Inleiding	3
1. Hoe komt het schooladvies tot stand?	4
1.1. Wat is wettelijk vastgelegd voor de totstandkoming van het schooladvies?	4
1.2. Welke keuzes kunnen onderwijsinstellingen maken bij het proces van advisering?	7
1.3. Concluderend	13
2. Waar kan men terecht met een klacht?	14
2.1. Binnen het onderwijsveld	14
2.2. Externe partijen, buiten het onderwijsveld	16
2.3. Concluderend	18
3. Aanbevelingen	19
4. Bronnen	20

Inleiding

Het geven van een passend en onbevooroordeeld schooladvies voor het vo is een grote verantwoordelijkheid voor onderwijsprofessionals en -instellingen. Het advies heeft veel invloed op de onderwijscarrière en verdere toekomst van een kind. KIS onderzocht welke ruimte er is voor bias, vooroordelen en discriminatie in de adviesprocedure. In dit rapport geven wij weer wat er wettelijk vastgelegd is over het proces van advisering, welke keuzes onderwijsinstellingen en individuele onderwijsprofessionals zelf maken en waar, binnen deze keuzes, er ruimte kan zijn voor bias, vooroordelen en discriminatie. Daarna zullen wij beschrijven welke mogelijkheden er voor leerlingen, ouders en verzorgers zijn om mogelijke bias, vooroordelen en discriminatie in de schooladviesprocedure aan te kaarten. De inzichten die gedeeld worden in deze rapportage komen voort uit deskresearch en interviews met ouders/verzorgers en onderwijsprofessionals. In dit rapport zijn aanvullend enkele uitspraken van ouders/verzorgers en/of onderwijsprofessionals ter illustratie opgenomen. Alle opgehaalde informatie is getoetst bij een groep experts op het gebied van onderwijs en/of discriminatie.

1. Hoe komt het schooladvies tot stand?

In dit hoofdstuk omschrijven wij hoe het proces van advisering precies verloopt. Hierbij onderscheiden wij wat wettelijk bepaald en vastgelegd is (hetgeen bij alle onderwijsinstellingen hetzelfde is), en waar wij ruimte zien voor verschillen in aanpak en procedures per onderwijsinstelling. Binnen de ruimte die onderwijsinstellingen hebben om hun eigen invulling te geven aan het proces zullen wij beargumenteren waar er risico's zijn voor bias, vooroordelen en discriminatie.

1.1. Wat is wettelijk vastgelegd voor de totstandkoming van het schooladvies?

Vanaf het schooljaar 2023/2024 is er een nieuwe landelijke planning voor het schooladvies afgesproken, in het kader van de nieuw ingevoerde doorstroomtoets (voorheen 'eindtoets' genoemd). De doorstroomtoets is met name ingevoerd om de inschrijfperiode voor het voortgezet onderwijs centraal te regelen, zodat elke leerling in theorie even veel kans heeft om terecht te komen op de school van keuze in het voortgezet onderwijs. Daarbij zou de term 'doorstroomtoets' de boodschap moeten afgeven dat leerlingen zich ook na afname van de toets nog ontwikkelen (Rijksoverheid, 2023a).

In onderstaande tabel geven wij weer wat de landelijke planning is met betrekking tot het voorlopig en definitief schooladvies voor groep 8 in het basisonderwijs. Daarna zullen we dit per onderdeel nader toelichten.

Tabel 1 Landelijke procedure voor de totstandkoming van het schooladvies in groep 8

Periode	Schooladvies
Tussen 10 en 31 januari.	Voorlopig schooladvies wordt gegeven
In de eerste of tweede week van februari.	Doorstroomtoets wordt afgenomen
Uiterlijk 15 maart.	Uitslag doorstroomtoets wordt bekendgemaakt
Tussen 16 en 23 maart.	Als de uitslag van de doorstroomtoets een hoger onderwijsniveau aanwijst, wordt het voorlopig schooladvies bijgesteld
Uiterlijk 24 maart.	Definitief schooladvies wordt vastgesteld

Voorlopig schooladvies (januari)

Wettelijk gezien moeten onderwijsinstellingen in het primair onderwijs in januari aan leerlingen uit groep 8 een schooladvies geven. Dit schooladvies kan gezien worden als een *voorlopig* schooladvies, omdat het definitieve schooladvies in maart van hetzelfde schooljaar volgt. Het is niet wettelijk vastgelegd op welke bronnen van informatie dit voorlopig advies gebaseerd moet zijn.

Doorstroomtoets (februari)

Alle leerlingen in groep 8 moeten in februari een doorstroomtoets maken. De doorstroomtoets toetst het niveau van de leerlingen op het gebied van taal en rekenen (College van Toetsen en Examens, 2023b). Met de doorstroomtoets wordt op basis van de scores van de leerling een inschatting gemaakt welk type vervolgonderwijs bij een leerling past. Voorgaande jaren werd er bij de eindtoets gebruikgemaakt van vaste scores (tussen 501 en 550) die corresponderen met een of meerdere onderwijsniveaus, zie onderstaande tabel.

Tabel 2 Scores van de eindtoets gekoppeld aan schooltype/niveau (tot en met schooljaar 2022-2023)

Aanbevolen schooltype	Interval scores
Praktijkonderwijs	501-510
Vmbo basis- en kaderberoepsgerichte leerweg	511-524
Vmbo kaderberoepsgerichte leerweg en gemengde/theoretische leerweg	525-532
Vmbo gemengde/theoretische leerweg en havo	533-539 en vmbo basis-beroepsgerichte leerweg
Havo en vwo	540-544
Vwo	545-550

Bron: College voor Toetsen en Examens (2023a)

Met de entree van de doorstroomtoets in het schooljaar 2023-2024 wordt er gebruikgemaakt van andere scores. Elke doorstroomtoets hanteert andere toets scores die dan ook op een andere manier corresponderen met een onderwijsniveau. Landelijk is bepaald dat er zes verschillende doorstroomtoetsen zijn die onderwijsinstellingen kunnen gebruiken, op basis van goedkeuring van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). Dit zijn (Rijksoverheid, 2023b; DUO, 2023):

Tabel 3 Overzicht doorstroomtoetsen en interval scores per schooljaar 2023-2024

Naam doorstroomtoets	Ontwikkelaar	Interval scores
AMN Doorstroomtoets	AMN	300 - 500
Dia-toets	Diataal	321 - 390
IEP Doorstroomtoets	Bureau ICE	50 - 100
Leerling in beeld doorstroomtoets	Cito B.V.	151 - 200
ROUTE 8	A-VISION	100 - 300
DOE-toets	Stichting Cito ¹	200 - 400

Op het moment van schrijven is er geen openbare informatie beschikbaar over de wijze waarop de scores corresponderen met een of meerdere onderwijsniveaus.

Bijstellen schooladvies (maart)

Indien de scores van de doorstroomtoets hoger uitvallen dan het voorlopig schooladvies (dat betekent dat de scores een hoger onderwijsniveau aanwijzen dan de school heeft geadviseerd), is de school verplicht om het advies naar boven bij te stellen. Deze verplichting geldt vanaf schooljaar 2023 - 2024. Hiervoor waren onderwijsinstellingen alleen verplicht om het advies bij een hogere score op de eindtoets te *heroverwegen*. Hierbij kon de conclusie ook zijn dat het voorlopige schooladvies werd gehandhaafd. Binnen de huidige verplichting tot bijstelling zijn er echter wel uitzonderingen mogelijk: als een bijstelling niet in het belang van de leerling is, mag het voorlopige schooladvies

¹ Cito bestaat uit een stichting én een B.V. Het zijn twee verschillende takken binnen een overkoepelende organisatie. Verder zijn de activiteiten van Cito B.V. en Stichting Cito van elkaar gescheiden, zowel juridisch als organisatorisch. Zo kan het ook dat Cito B.V. de Leerling in beeld doorstroomtoets heeft ontwikkeld en Stichting Cito de DOE-toets. Zie [Veelgestelde vragen over de Leerling in beeld - doorstroomtoets \(cito.nl\)](#).

worden aangehouden. Het is voornamelijk niet wettelijk vastgelegd aan welke voorwaarden deze uitzonderingen moeten voldoen. Wanneer een leerling lager scoort op de doorstroomtoets dan het niveau dat is aangegeven in het voorlopig schooladvies, mag het voorlopige schooladvies niet naar onder worden bijgesteld. Naar aanleiding van de doorstroomtoets wordt het schooladvies alleen naar boven bijgesteld (OCW, 2023).

Definitief schooladvies (maart)

Na eventuele bijstelling van het voorlopige schooladvies wordt er een definitief schooladvies opgesteld. Met dit schooladvies kunnen leerlingen zich aanmelden bij een school in het voortgezet onderwijs. Dit advies kan een enkelvoudig advies (bijvoorbeeld alleen vmbo-t) of een dubbel advies zijn (bijvoorbeeld vmbo-t/havo) (Inspectie van het Onderwijs, 2023a). Met een dubbel advies kan een leerling zich aanmelden voor een vo-school die beide onderwijsniveaus aanbiedt. Het is echter niet zo dat een dubbel advies een leerling directe toegang geeft tot het hoogste onderwijsniveau van het advies. In het voorbeeld van een dubbel advies van vmbo-t/havo, heeft een leerling alleen recht op directe toegang tot een vmbo-t klas (VO-raad, 2021; OCO, 2023a). Het is niet wettelijk vastgelegd of onderwijsinstellingen een enkelvoudig of dubbel schooladvies moeten geven, scholen mogen hier zelf een keuze in maken.

Welke onderwijsniveaus zijn er?

Het voortgezet onderwijs heeft vier hoofd niveaus:

1. Praktijkonderwijs. Dit duurt ongeveer vijf jaar. Ongeveer de helft van de leerlingen gaat na praktijkonderwijs naar mbo entree, de rest gaat werken. Kijk hier voor meer informatie: [Uit welke mbo-opleidingen kan ik kiezen? | Rijksoverheid.nl en Entreeopleiding | MBO Raad](#).
2. Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (Vmbo). Dit duurt gemiddeld vier jaar en biedt praktijkgerichte (basis en kader) en theoretischere (gemengd en theoretisch) opleidingen. Vmbo bereidt voor op het mbo, niveaus 2 tot en met 4. Klik [hier](#) voor meer informatie.
3. Hoger algemeen voortgezet onderwijs (Havo). Dit duurt vijf jaar en bereidt leerlingen voor op het hoger beroepsonderwijs (**hbo**).
4. Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (Vwo). Het vwo duurt zes jaar en bereidt leerlingen voor op een opleiding aan de **universiteit**. Het vwo heeft twee richtingen: atheneum en gymnasium. Het verschil is dat het gymnasium Grieks en Latijn aanbiedt, het atheneum niet (OCO, 2021).

Het vmbo heeft ook vier subniveaus:

5. Basisberoepsgerichte leerweg (vmbo-b). Deze leerweg heeft vooral praktijkvakken en biedt veel ruimte voor stages. Na vmbo-b kan een leerling naar mbo 2.
6. Kader beroepsgerichte leerweg (vmbo-k). Deze leerweg heeft veel praktijkvakken. Na vmbo-k kan een leerling naar mbo 3 of 4 (afhankelijk van de toelatingseisen van de opleiding(sinstelling)).
7. Gemengde leerweg (vmbo-g). Deze leerweg biedt zowel theoretische als praktijkvakken. Na vmbo-g kan een leerling naar mbo 3 of 4 (afhankelijk van de toelatingseisen van de opleiding(sinstelling)).
8. Theoretische leerweg (vmbo-t). Deze leerweg biedt voornamelijk theoretische vakken. Na vmbo-t kan een leerling naar mbo 3 of 4.

1.2. Welke keuzes kunnen onderwijsinstellingen maken bij het proces van advisering?

Hierboven hebben wij beschreven wat wettelijk is vastgelegd voor de procedure rondom het schooladvies. In de volgende alinea's belichten we welke keuzes onderwijsinstellingen en individuele onderwijsprofessionals daarbinnen zelf mogen en moeten maken. Daarbij geven wij ook aan waarom deze keuzes mogelijke bias, vooroordelen en discriminatie in de hand kunnen werken.

Aanwezigheid/afwezigheid procedures

Onderwijsinstellingen zijn vanaf schooljaar 2023-2024 verplicht om in de schoolgids op te nemen hoe het schooladvies tot stand komt op de specifieke onderwijsinstelling (OCW, 2023). In voorgaande jaren gold deze verplichting niet. Uit onderzoek blijkt dat in voorgaande jaren bijna een derde van alle onderwijsinstellingen geen vastgelegde procedure heeft voor het opstellen van het voorlopig schooladvies. Onderwijsinstellingen die geen vastgelegde procedure hebben, wijzen op een langjarige praktijk die naar eigen zeggen goed bevalt, waardoor het volgens de onderwijsinstelling niet nodig is om een procedure vast te leggen (Inspectie van het Onderwijs, 2014).

De nieuwe verplichting om in de schoolgids op te nemen hoe het schooladvies tot stand komt, betekent echter niet dat er ook een verplichting is tot een gestandaardiseerde en uniforme procedure.

Het moment van het voorlopig schooladvies

Wettelijk is vastgelegd dat leerlingen vanaf 2023 uiterlijk in januari van groep 8 een voorlopig schooladvies krijgen. In de praktijk zijn er echter onderwijsinstellingen die al eerder, in groep 6 of 7, een voorlopig schooladvies geven. Dit voorlopige schooladvies is niet bindend, maar geeft ouder, kind én onderwijsprofessional al eerder dan groep acht een inschatting van de huidige stand van zaken (op welk niveau de leerling nu scoort). Sommige onderwijsinstellingen bespreken tijdens dit voorlopige advies een ontwikkelingsperspectief: is dit het gewenste niveau? Of zou de leerling een ander, hoger advies willen? Zo ja, dan worden er afspraken gemaakt over de punten waar de leerling aan moet werken om dit niveau te kunnen bereiken (Van Rooijen et al., 2019).

Het valt hiermee voor te stellen dat leerlingen die al eerder weten wat hun voorlopig schooladvies is en dus langer de tijd krijgen om aan bepaalde scores te werken, meer kans hebben om toe te werken naar een passend schooladvies, dan leerlingen die pas in groep 8 deze informatie krijgen. Zij hebben dan immers krap een maand tussen het voorlopig schooladvies en de doorstroomtoets. Dit is een dermate korte periode dat het bijna niet realistisch is om structureel aan bepaalde vaardigheden en kennis te werken. De onderwijsprofessionals die wij voor dit onderzoek spraken, gaven aan dat zij binnen hun onderwijsinstelling eind groep 7 een schooladvies geven. Dit is ongeveer driekwart jaar eerder dan wettelijk bepaald is. Hierbij bespreken zij ook nadrukkelijk aan welke punten de leerling kan werken, zodat zij de tijd hebben om zichzelf nog te ontwikkelen.

Aan het begin van het achtste leerjaar bespreken we onder andere wat we nog kunnen inzetten. Een kind heeft bijvoorbeeld nooit zijn werk op tijd af, dan zet je een beloningssysteem in om dat te trainen. Het is dus niet zo dat we het alleen maar benoemen, we proberen echt wel te helpen. Hoe kunnen we het met elkaar beter maken?

■ *Onderwijsprofessional 1*

Informatiebronnen die gebruikt worden voor het voorlopige schooladvies

Zoals eerder gesteld is niet wettelijk vastgelegd op welke informatiebronnen onderwijsprofessionals het voorlopige schooladvies (al is dat in groep 6, 7 of 8) moeten baseren. Onderwijsinstellingen zijn vrij om hierin zelf een keuze te maken. Onderzoek (Oomens, Scholten, Luyten, 2019; Inspectie van het Onderwijs, 2023b; Luyten & Bosker, 2004; Sneyers, Vanhoof, Mahieu, 2018) wijst uit dat onderwijsinstellingen in de praktijk doorgaans de volgende factoren laten meewegen om tot een voorlopig schooladvies te komen:

Tabel 4 Factoren die onderwijsinstellingen/onderwijsprofessionals laten meewegen bij de totstandkoming van het voorlopig schooladvies

Factoren	Toelichting (indien beschikbaar)
Resultaten vanuit het leerlingvolgsysteem	Scores op toetsen in eerdere groepen. In het onderzoek wordt niet beschreven naar welke groepen er hierbij gekeken wordt en naar de resultaten van welke vakken.
Zorgdossier van de leerling	In eerdere onderzoeken wordt deze informatiebron niet nader toegelicht.
Gedragsskenmerken	Motivatie, interesse, concentratie, doorzettingsvermogen, aanpassingsvermogen, maar ook werkhouding, zelfstandigheid en gedragsproblematiek.
Sociaal emotionele vaardigheden	In eerdere onderzoeken wordt deze informatiebron niet nader toegelicht.
Resultaten methodegebonden toetsen	Een methode-gebonden toets zou moeten laten zien of een leerling de leerstof uit de betreffende lesmethode beheerst (OCO, 2022).
Resultaten capaciteiten- of intelligentieonderzoek	NIO-toets. Een capaciteiten- of intelligentieonderzoek wordt alleen ingezet als ouders erom vragen (en ervoor betalen) of als er vanuit de onderwijsinstelling aanleiding is voor een aanvullend onderzoek. Zie Wat is de NIO toets? - OCO (onderwijsconsument.nl)
Thuisituatie van de leerling	Stabiliteit van de thuisituatie, betrokkenheid van ouders bij het onderwijs en de mogelijkheden die ouders hebben om hun kind te begeleiden, zoals ingeschat door de leerkracht.
Wens van ouder(s)/ verzorgers en leerling	

Bovenstaande tabel is louter een overzicht van alle factoren die in de praktijk gebruikt worden. Het is niet onderzocht in hoeverre onderwijsinstellingen een of meerdere van bovenstaande factoren (en in welke combinaties) mee laten wegen in het voorlopig schooladvies. Dit betekent dat in theorie het voorlopig schooladvies gebaseerd kan zijn op alléén het leerlingvolgsysteem of alléén gedragskenmerken in combinatie met sociaal emotionele vaardigheden. De vrijheid die scholen hiermee hebben houdt in dat kinderen kunnen worden beoordeeld op verschillende soorten informatie. Dit zou dat kunnen betekenen dat een kind op de ene school een ander voorlopig schooladvies kan krijgen dan op de andere, puur om het feit dat er andere informatie wordt meegenomen.

Ouders/verzorgers geven voornamelijk aan dat zij het meenemen van ‘resultaten vanuit het leerlingvolgsysteem’, ‘zorgdossier’ en ‘wens van ouders/verzorgers en leerling’ als negatief hebben ervaren. Zij stellen bijvoorbeeld dat het voorlopig schooladvies naar beneden is bijgesteld op grond van testresultaten uit het verleden, ook wanneer de leerling op de meest recente toetsen hoger scoorde. Hetzelfde geldt voor ontwikkelingsproblematiek in het verleden. Zo geeft Participant 5 aan dat haar dochter in groep 5 gediagnosticeerd is met TOS (taalontwikkelingsstoornis), maar dat met veel inzet van haar dochter en haarzelf de door deze stoornis ontstane achterstand in groep 8 was ingehaald (wat ook blijkt uit scores). Desondanks werd het advies naar beneden bijgesteld in verband met de diagnose TOS van meerdere schooljaren geleden. Participant 6 geeft ten slotte aan dat zij in het geheel niet heeft ervaren dat de wens van ouders/verzorgers én de leerling zelf (serieus) wordt meegenomen bij de totstandkoming van het voorlopig schooladvies:

Als ouder heb je sowieso formeel geen invloed. Maar informeel ook niet. Ik ben altijd bij oudergesprekken geweest, altijd besproken wat er beter kan. Maar als het voorlopig advies eenmaal gegeven is, is de kans dat dit nog wijzigt erg klein. Als ouder kan je niet enorm veel doen. Dat komt ook omdat de hele procedure en alles wat meegewogen wordt niet transparant is. Het enige wat echt tastbaar en inzichtelijk is, is de score op de eindtoets.

■ Participant

Daarnaast geven onderwijsinstellingen aan dat zij niet-cognitieve kenmerken bijna even belangrijk vinden en dus bijna even zwaar laten meewegen als cognitieve kenmerken (met name de resultaten uit het leerlingvolgsysteem). Het gaat hierbij vooral om gedragskenmerken zoals motivatie, werkhouding en zelfstandigheid (Oomens, Scholten, Luyten, 2019; Inspectie van het Onderwijs, 2023b; Luyten & Bosker, 2004; Sneyers, Vanhoof, Mahieu, 2018). Gedragskenmerken zijn niet of nauwelijks objectief meetbaar, waardoor ze volledig afhankelijk zijn van het subjectieve oordeel van de leerkracht. Dit betekent dat de onderwijsprofessional veel discretionaire bevoegdheid krijgt met betrekking tot het voorlopig schooladvies, hetgeen mogelijk ruimte laat voor stereotypen en vooroordelen.

Zo kwam uit een van de gesprekken met ouders/verzorgers naar voren dat de docent van haar zoon in groep 8 het schooladvies vmbo-k had gegeven, terwijl haar zoon altijd behoort tot de hoogst-scorenden van de klas, altijd in plusklassen heeft gezeten en als hoogbegaafd is getest. Haar zoon had in het begin van het schooljaar in groep 8 meegegeven aan zijn ouders dat “de juf de pik heeft op mij en mij altijd moet hebben”.

Deze tegenstrijdigheid tussen het advies en de feitelijke prestaties, in combinatie met de door het kind ervaren verstoorde verhouding met de docent, duidt op de mogelijkheid dat persoonlijke percepties en vooroordelen van de docent de objectiviteit van het adviesproces kunnen beïnvloeden.

Personen die betrokken zijn bij het vaststellen van het voorlopig en definitief schooladvies

Het is niet wettelijk vastgelegd welke onderwijsprofessional verantwoordelijk is voor het opstellen van het voorlopig schooladvies of welke onderwijsprofessionals in ieder geval betrokken moeten worden. In de praktijk blijken er verschillende variaties te zijn, afhankelijk van de keuzes die de onderwijsinstelling zelf maakt. Bij de onderwijsprofessionals die wij spraken zijn in ieder geval de directie, Intern Begeleiders (IB'ers) en meerdere leerkrachten bij de totstandkoming van het schooladvies betrokken. Zij geven elk vanuit een ander perspectief input op de beoordeling van de prestaties van het kind. Volgens onderzoek hanteert de helft van de onderwijsinstellingen bovenstaande werkwijze. Voor bijna een derde stelt de docent van groep 8 het advies op, in samenspraak met alleen de IB'er. In bijna 8 procent van de gevallen stelt de docent van groep 8 het schooladvies op, in samenspraak met alleen de directie. Tot slot geeft in 16 procent van de gevallen alleen de docent van groep 8 het voorlopig schooladvies (Inspectie van het Onderwijs, 2014).

Keuze voor doorstroomtoets

Het is onbekend in hoeverre de zes verschillende doorstroomtoetsen van elkaar verschillen. Het valt voor te stellen dat een bepaald type toets beter aansluit dan de ander bij verschillende leerlingen. Meer informatie en nader onderzoek zijn nodig om hier uitspraken over te doen.

Tabel 5 Onderwijsprofessionals die verantwoordelijk zijn voor het vaststellen van het voorlopig en definitief schooladvies

Door wie het schooladvies wordt gegeven	Percentage
Docent groep 8, directie en IB'er	50%
Docent groep 8 en IB'er	30%
Docent groep 8 en directie	8%
Alleen docent van groep 8	16%

Bron: Inspectie van het Onderwijs, 2014

Bij 16 procent van de onderwijsinstellingen is het voorlopig schooladvies dus afhankelijk van één persoon. Eerder onderzoek (o.a. Batruch et al., 2023) laat zien dat onderwijsprofessionals bias hebben richting studenten op basis van verschillende persoonskenmerken (discriminatiegronden) en dat dit meespeelt in de manier waarop zij een beeld vormen van een leerling. Door een persoon het voorlopig schooladvies te laten geven, krijgen bias, vooroordelen en discriminatie veel ruimte. Ook vindt er in deze constructie geen intercollegiale consultatie plaats, iets wat mogelijk een corrigerende werking zou kunnen hebben op bias, vooroordelen en discriminatie. Het is echter (nog) niet wetenschappelijk bewezen dat deze corrigerende werking ook zo in de praktijk uitpakt.

Interpretatie van resultaten van doorstroomtoets

Openbare informatie laat vooralsnog niet zien hoe de scores van de verschillende doorstroomtoetsen gekoppeld worden aan een of meerdere onderwijsniveaus. Wel weten wij uit de eindtoets uit het verleden dat er verschillende scores worden gekoppeld aan verschillende onderwijsniveaus. Bijvoorbeeld het havoadvies: leerlingen met een score tussen de 533 en 539

kunnen een havoadvies krijgen, maar ook leerlingen met een score tussen de 540 en 544. Vooralsnog is niet gedocumenteerd welke scores tussen 533 en 539 gekoppeld worden aan havo (en welke aan vmbo t) en welke scores tussen 540 en 544 gekoppeld worden aan havo (en welke aan vwo). Deze onduidelijkheid kan zorgen voor verschillende keuzes voor verschillende leerlingen. Op basis van eerdere ervaringen met de eindtoets vóór het schooljaar 2023 - 2024 geven ouders/verzorgers ook aan dat de resultaten van de eindtoets op verschillende wijze geïnterpreteerd kunnen worden. Zij doelen hierbij hoofdzakelijk op hoge scores op bepaalde onderdelen en lagere scores op andere onderdelen binnen de eindtoets. Geïnterviewde ouders/verzorgers geven aan dat onderwijsprofessionals hierbij de keuze hebben om de laagste scores leidend te laten zijn voor het eindadvies, of juist de hoogste scores of het gemiddelde van de scores.

Bij de eindtoets scoorde mijn dochter op twee onderdelen vwo, op één onderdeel niet. Ze kreeg toen geen vwo. De leerkracht zei dat dat ene onderdeel waar ze lager op scoorde zwaarder woog. Later kwam ik erachter dat dit helemaal niet klopte, dat stond in de schriftelijke toelichting op de eindtoets. Toen ik dat teruggaf aan de leerkracht zei ze: ja, maar het heeft ook met haar leerhouding te maken. Mijn dochter zou niet zelf om extra werk en uitdaging vragen als ze haar reguliere werk al af had. Als ze dat wel had gedaan, zou ze vwo-advies hebben gekregen. Dit is toch zo subjectief en niet transparant? Het is ook nooit gecommuniceerd dat de leerkracht hierop let. Terwijl dit wel grote invloed heeft gehad op mijn dochter, ze heeft hier lang mee geworsteld.

■ Ouder/verzorger 4

Nader onderzoek zou moeten uitwijzen in hoeverre hier ook sprake van is of kan zijn binnen de nieuwe doorstroomtoets. Daarbij zou ook gekeken moeten worden naar het gebruik van meerdere intervallen in plaats van één landelijke richtlijn voor de interval scores.

Uitzonderingen op bijstelling

Wanneer een leerling een hogere score behaalt op de doorstroomtoets dan het niveau van het voorlopig schooladvies, zijn onderwijsinstellingen verplicht om het definitieve advies naar boven bij te stellen. Onderwijsinstellingen hebben echter de vrijheid om een uitzondering te maken op deze regel. Indien bijstelling niet in het belang zou zijn van de leerling, mag het voorlopige schooladvies ondanks de hogere score op de doorstroomtoets worden aangehouden. Wettelijk gezien wordt niet nader gespecificeerd wanneer bijstelling niet in het belang van de leerling zou zijn. Welke omstandigheden zijn dat? Welke factoren wegen hierin mee? Ook is niet gedocumenteerd wie uiteindelijk beslist dat bijstelling niet in het belang van de leerling is. Wel is de onderwijsinstelling verplicht om de beslissing tot het weigeren van bijstelling te motiveren in het onderwijskundig rapport. Vooralsnog is echter niet bekend waar deze motivatie aan moet voldoen. De onderwijsinstelling is verplicht om een het onderwijskundig over te dagen naar de school in het voortgezet onderwijs. In dit onderwijskundig rapport mogen alleen de volgende gegevens staan (Ouders & Onderwijs, 2023a; OCO, 2022; Besluit uitwisseling leer- en begeleidingsgegevens, 2022, 1 augustus):

- Administratieve gegevens zoals naam, geboortedatum en adres.
- Gegevens over de leerresultaten en de onderwijsloopbaan.
- Gegevens over de sociaal-emotionele ontwikkeling en het gedrag.
- Gegevens over begeleiding die het kind krijgt op school.
- Verzuimgegevens over het jaar voorafgaand aan het onderwijskundig rapport.

Het is niet vastgelegd dat alle bovenstaande gegevens in het onderwijskundig rapport moeten staan, scholen mogen hier zelf een keuze in maken (Inspectie van het Onderwijs, 2023b; Ouders & Onderwijs, 2023a).²

Keuze voor enkelvoudig of dubbel/meervoudig schooladvies

Onderwijsinstellingen in het primair onderwijs mogen zelf beslissen of zij leerlingen een enkelvoudig definitief schooladvies geven (bijvoorbeeld vmbo-t) of een dubbel advies (bijvoorbeeld vmbo-t/havo) (Inspectie voor het Onderwijs, 2023a, Rijksoverheid, 2023c). Hierdoor krijgen leerlingen met een dubbel advies meer kansen op het direct doorstromen naar een hoger niveau van voortgezet onderwijs dan leerlingen met een enkelvoudig advies. Uit onderzoek blijkt namelijk dat leerlingen met een dubbel advies vaak ook op het hoogste advies terecht komen in het voortgezet onderwijs en daar goed functioneren (Van Rooijen et al., 2016). Maar dit gebeurt niet altijd. Bij een dubbel advies mag de onderwijsinstelling zelf beslissen om een leerling op het hoogste of het laagste niveau te plaatsen (Ouders & Onderwijs, 2021, VO-raad, 2021). Onderwijsprofessionals die wij spraken gaven daarnaast aan dat er ook ruimte is om in geval van twijfel dubbele schooladviezen te geven, al is de norm het geven van een enkelvoudig advies. Ze zeggen bijvoorbeeld het volgende hierover:

² Dit gegeven is overigens een potentieel risico voor bias, vooroordelen en discriminatie bij de plaatsing op het vo. Door de mogelijkheid om bepaalde informatie weg te laten en anderen te benadrukken, kan er een bepaald beeld van de leerling geschetst worden. Ook zijn, zoals eerder gesteld, gegevens over gedrag en de sociaal-emotionele ontwikkeling niet waardevrij en subjectief.

“We proberen de ambities van de leerling ook mee te nemen. Als een leerling echt heel graag naar vwo wil en het is eigenlijk een havoleerling en de scores zitten nog wat groei in. Ja, je kan wel hier en hieraan werken en ze hebben de laatste periode ook een groei laten zien. Wat houdt ons dan tegen?”

■ *Onderwijsprofessional 1*

Hoe goedbedoeld ook: biedt bovenstaande situatie ook ruimte voor willekeur, waarbij de ene leerling wel deze kans krijgt en de ander niet. Hierbinnen kunnen bias, vooroordelen en discriminatie een rol spelen.

Communicatie (met ouders/verzorgers)

Zoals gesteld dienen onderwijsinstellingen vanaf 2023 in de schoolgids op te nemen hoe het schooladvies tot stand komt om zo ouders/verzorgers en leerlingen te informeren over de procedure. Dit is vooralsnog de enige verplichting die onderwijsinstellingen hebben wanneer het gaat om het verstrekken van informatie over de procedure. In de praktijk zien we verschillen in hoe ouders/verzorgers en leerlingen, los van de schoolgids, worden geïnformeerd. Sommige onderwijsinstellingen organiseren speciale informatieavonden, stellen een brief hierover op voor alle ouders en/of informeren ouders/verzorgers in een persoonlijk gesprek (Van Rooijen et al., 2019). Andere onderwijsinstellingen doen dit niet, waarbij ouders/verzorgers vooral aangeven dat zij zelf veel hebben moeten vragen en/of uitzoeken (Van Rooijen et al., 2019). In een onderzoek van Ouders & Onderwijs (2022) geeft 11 procent van de ouders/verzorgers aan niet op tijd de noodzakelijke informatie over het schooladvies verkregen te hebben, en 19 procent vindt dat er onvoldoende met hen gesproken is voorafgaand aan het schooladvies.

1.3. Concluderend

Op basis van beschikbare kennis (voor zover gedocumenteerd, te achterhalen en/of vastgelegd), aangevuld met praktijkervaringen van onderwijsprofessionals en ouders/verzorgers, hebben wij binnen het gehele proces van de totstandkoming van het schooladvies in totaal zeven (mogelijke) risico's op bias, vooroordelen en discriminatie gedestilleerd. Additioneel hebben wij twee mogelijke risico's opgenomen die breder invloed kunnen hebben op ongelijke kansen van kinderen, maar waarbij het nog onvoldoende helder is of en hoe bias, vooroordelen en discriminatie hierin een rol kunnen spelen. Al deze risico's bevinden zich binnen het domein van keuzevrijheid: daar waar onderwijsinstellingen en/of onderwijsprofessionals op meerdere momenten en op meerdere manieren naar eigen inzicht kunnen handelen.

2. Waar kan men terecht met een klacht?

In de volgende alinea's beschrijven we waar leerlingen, ouders en verzorgers terecht kunnen wanneer zij vermoedens hebben van discriminatie bij de totstandkoming van het schooladvies. Hierbij maken wij een onderscheid tussen partijen binnen het onderwijsveld en partijen buiten het onderwijsveld.

2.1. Binnen het onderwijsveld

Het is niet wettelijk vastgelegd waar ouders/verzorgers en/of leerlingen terecht kunnen wanneer zij het niet eens zijn met het schooladvies en/of discriminatie ervaren hebben bij de totstandkoming van het advies. Vooralsnog is er ook geen vaste route die ouders/verzorgers kunnen bewandelen wanneer zij vermoedens hebben van discriminatie. In deze paragraaf beschrijven wij waar binnen het onderwijsveld klachten gemeld kunnen worden en wat er vervolgens met de klacht gedaan wordt of kan worden.

Bij de leerkracht zelf of directeur van de onderwijsinstelling

De Stichting Onderwijsgeschillen adviseert ouders/verzorgers om in eerste instantie het gesprek aan te gaan over de onvrede over het schooladvies met de onderwijsprofessional die verantwoordelijk is voor het schooladvies of de directeur van onderwijsinstelling (Stichting Onderwijsgeschillen, 2023). Ook de Rijksoverheid geeft dit advies (Rijksoverheid, 2023d). Uit onderzoek van

Oomens et al. (2019) wordt duidelijk dat onderwijsinstellingen in de praktijk zeer wisselend reageren op klachten van ouders/verzorgers over het schooladvies. Iets minder dan de helft probeert ouders/verzorgers te overtuigen van het (voorlopige) schooladvies dat de onderwijsinstelling heeft gegeven. Daarnaast geeft een derde van de onderwijsinstellingen aan dat zij niet of nooit leerlingen het voordeel van de twijfel geven na een klacht over het schooladvies. De overige twee derde van de onderwijsinstellingen antwoordt dit soms te doen. Bovenstaande heeft voornamelijk betrekking op algemene klachten over het schooladvies en gaat niet specifiek over discriminatie. In het geval van vermoedens van discriminatie zouden ouders/verzorgers en wellicht ook het kind zelf in gesprek moeten gaan met de betreffende onderwijsprofessional. Onderzoek naar gesprekken met ouders van discriminatie wijst enerzijds uit dat deze kunnen helpen diegene te wijzen op diens vooroordelen en discriminerend gedrag, en daarmee dergelijk gedrag in de toekomst te voorkomen (Cheung et al., 2016). Anderzijds komt het voor dat de dader tijdens een dergelijk gesprek de ervaring met discriminatie bagatelliseert, ontkent of de 'schuld' bij de ander neerlegt (Johnson et al., 2021). In de schoolsetting zou dit een onwenselijke en eventueel schadelijke situatie voor ouders en hun kinderen creëren. De ouders/verzorgers die wij voor deze handreiking spraken, zijn het gesprek met de onderwijsprofessional aangegaan en hebben dit allen als niet prettig ervaren. Ze voelden zich niet gehoord en machteloos en soms ook geïntimideerd als ouder/verzorger alleen tegenover, soms meerdere, onderwijsprofessionals.

Ik wilde het heel graag zelf oplossen met de school. De gesprekken hierover voelden echter als een tribunaal, waarbij de IB'er, schoolpsycholoog en juf tegenover mij zaten. Ondanks dat ik mondig en hoogopgeleid ben, voelden de gesprekken altijd intimiderend. Zij zijn immers de professionals. Ik voelde me vaak niet gehoord en mijn visie werd niet altijd serieus genomen.

■ Participant 6

Klachtencommissie van de school

Wanneer ouders/verzorgers er niet uitkomen met de onderwijsprofessional en/of directeur van de school, adviseren de Rijksoverheid en Stichting Onderwijsgeschillen om een klacht in te dienen bij de klachtencommissie van de school (Stichting Onderwijsgeschillen, 2023; Rijksoverheid, 2023d). De Stichting Onderwijsgeschillen geeft aan dat een groot deel van de onderwijsinstellingen aangesloten zijn bij de Landelijke Klachtencommissie Onderwijs (LKC). Klachten van ouders/verzorgers over het schooladvies neemt deze commissie in behandeling. In eerste instantie focust de LKC erop dat ouders/verzorgers er samen uit komen met de school, mogelijk met inzet van mediation. Als dit niet lukt of mogelijk is, beoordeelt de LKC de klacht en doet vervolgens een niet-bindende uitspraak. Hierbij kijkt de commissie hoofdzakelijk naar of de procedure om tot het advies te komen zorgvuldig is geweest en of het advies redelijk is. Welke voorwaarden er gehanteerd worden aan 'zorgvuldig' en 'redelijk' zijn voornamelijk niet beschreven. De school is niet verplicht om het advies van de LKC op te volgen. Het is niet te achterhalen hoelang het hele traject in principe duurt, maar afgaand op het op de website gepubliceerde stappenplan kan er uitgegaan worden van ten minste twee tot drie maanden.

Volgens de Rijksoverheid moeten onderwijsinstellingen een aanpak hebben voor ouders die een klacht willen indienen, maar het is niet te achterhalen of dit ook wettelijk vastgelegd is. De Rijksoverheid geeft ook aan dat onderwijsinstellingen deze procedure dienen vast te leggen in de schoolgids. Vanuit de praktijk is het echter voornamelijk niet te achterhalen of alle onderwijsinstellingen dit ook daadwerkelijk in de schoolgids hebben opgenomen. Vanuit onderzoek van Oomens en collega's (2019) blijkt dat in 2019 minder dan de helft van de onderwijsinstellingen procedures heeft vastgelegd om conflicten met ouders te voorkomen, waarbij het echter ongedocumenteerd blijft wat deze procedures inhouden en op welke wijze deze procedures zijn vastgelegd.

Medezeggenschapsraad

Alle onderwijsinstellingen zijn verplicht om een medezeggenschapsraad (MR) te hebben; een raad die bestaat uit ouders en personeel van de school. De leden van de raad worden gekozen door alle ouders en alle onderwijsprofessionals van de onderwijsinstelling (PO-raad, 2023; Ouders & Onderwijs, 2023a). Een van de wettelijke taken van de medezeggenschapsraad is expliciet: het waken voor discriminatie en het bevorderen van gelijke kansen (Overheid.nl, 2023). Ouders zouden met meldingen over discriminatie in principe terecht kunnen bij de MR, echter is niet gedocumenteerd welke bevoegdheden en slagkracht de MR omtrent meldingen heeft. Overeenkomstig de algemene wettelijke taken, kan de MR voornamelijk discriminatie aangeren en het schoolbestuur adviseren hoe hiermee om te gaan.

Inspectie van het Onderwijs

Ouders/verzorgers kunnen bij de Inspectie van het Onderwijs een klacht indienen, maar de inspectie kan hen niet ondersteunen bij hun klacht. De inspectie benadrukt dat zij niet verantwoordelijk is voor de individuele klachtenafhandeling (en verwijst hierbij door naar de onderwijsinstelling zelf en de klachtencommissie). Wel geeft de Inspectie bij navraag aan dat zij, afhankelijk van de situatie en de aard van de melding, in gesprek kan treden met het schoolbestuur over de bredere context van advisering. Daarnaast kijkt men in het toezicht naar hoe onderwijsinstellingen met klachten omgaan.

2.1.1. Hulpmiddelen

Als ouders/verzorgers willen laten zien dat het cognitieve vermogen van hun kind onjuist wordt ingeschat door de onderwijsinstelling, kunnen zij een intelligentietest aanvragen. Een bekende intelligentietest is de NIO (OCO, 2023)³. De NIO-toets wordt aangeboden door verschillende particuliere aanbieders en de prijs hiervoor is ongeveer 350 euro. Het is niet te achterhalen in hoeverre onderwijsinstellingen deze kosten op zich (kunnen) nemen, evenmin als hoeveel waarde zij hechten aan de NIO-toets. De school is in ieder geval niet verplicht om de uitslag mee te nemen in een eventuele (her)overweging van het schooladvies.

³ Andere toetsen die ook ingezet kunnen worden zijn de Leerpotentietest en het Drempelonderzoek, zie bijvoorbeeld *Alles wat je moet weten over de Cito doorstroomtoets groep 8 (wijzeroverdeba-sisschool.nl)*.

2.2. Externe partijen, buiten het onderwijsveld

Naast partijen binnen het onderwijsveld zijn er ook enkele externe organisaties die gericht zijn op het helpen en ondersteunen van ouders/verzorgers en/of zich bezighouden met (het bestrijden van) discriminatie. Hieronder zetten wij deze partijen op een rij, waarbij wij ook beschrijven welk soort hulp en ondersteuning deze partijen kunnen bieden.

2.2.1. Informatie en advies

Onderwijs Consumenten Organisatie

De Onderwijs Consumenten Organisatie (OCO) informeert, adviseert en verbindt in eerste instantie alleen Amsterdamse ouders/verzorgers en leerlingen. Op hun website bieden zij veel informatie over onder andere het schooladvies, maar zij hebben ook een helpdesk beschikbaar voor vragen en advies en houden daarbij ook inloopsprekuren. Bij problemen op school, zoals discriminatie, probeert OCO ouders/verzorgers/leerlingen voldoende kennis en tools te geven om dit probleem zelf op te lossen. Indien nodig kan OCO doorverwijzen naar gespecialiseerde hulp en/of ouders/verzorgers helpen richting een klachtencommissie of juridisch advies.

Ouders & Onderwijs

Ouders & Onderwijs vervult een soortgelijke rol als OCO, maar op landelijk niveau. Op de website van Ouders & Onderwijs is informatie te vinden over het schooladvies, maar er is ook een adviespunt waarbij ouders/verzorgers per e-mail, telefonisch of via WhatsApp vragen kunnen stellen. De organisatie geeft gericht advies en kan doorverwijzen, maar biedt geen persoonlijke begeleiding aan ouders/verzorgers.

Kinderombudsman

Ouders/verzorgers kunnen bij de Kinderombudsman terecht voor advies wanneer zij het vermoeden hebben dat hun kind gediscrimineerd wordt. De Kinderombudsman luistert, informeert en adviseert rondom het maken van een melding. De Kinderombudsman is bereikbaar via telefoon (bellen) en per e-mail. De Kinderombudsman opereert op landelijk niveau, net als Ouders & Onderwijs. Alleen is de ombudsman gericht op het geven van advies op alle domeinen die kinderen betreft, daar waar Ouders & Onderwijs gespecialiseerd is in het domein onderwijs.

2.2.2. Melden en advies

College voor de Rechten van de Mens

Via de website van het College voor de Rechten van de Mens kunnen ouders/verzorgers officieel melding maken van discriminatie bij het schooladvies. Het College belooft daarin een objectief oordeel te vellen over de melding. Hierbij wordt vooral naar de juridische kant van discriminatie gekeken: kan er bewezen worden dat er daadwerkelijk sprake is van discriminatie? Het College erkent zelf dat dit bijna nooit bewezen kan worden in het kader van het schooladvies. Tot nu toe zijn er slechts enkele uitspraken geweest rondom het schooladvies en die waren niet ten gunste van de melder, zie [Oordelen | College voor de Rechten van de Mens \(mensenrechten.nl\)](#). Daarbij moet ook vermeld worden dat de uitspraken van het College niet bindend zijn; onderwijsinstellingen zijn niet verplicht om actie te ondernemen (zoals het aanpassen van het schooladvies) na een uitspraak waarin schuld bewezen is.

- Antidiscriminatiebureaus.
- Melding maken van discriminatie bij het schooladvies kan bij een antidiscriminatiebureau op twee verschillende manieren:
- Bij de koepel van de antidiscriminatiebureaus. Dit kan via een formulier op de website van discriminatie.nl, of telefonisch via 0900 2 354 354. Indien een melder anoniem wil blijven, dient diegene wel een postcode in te vullen, maar er wordt geen contact opgenomen over het vervolg van de melding.
- Bij een regionaal antidiscriminatiebureau. Een overzicht van alle bureaus is ook op de website discriminatie.nl te vinden. Bij de regionale bureaus kan er op verschillende manieren gemeld worden, of telefonisch, per e-mail, middels een formulier of via alle genoemde kanalen.

Vooralsnog kunnen antidiscriminatiebureaus alleen meldingen registreren en ouders/verzorgers advies geven over mogelijke verdere stappen. Antidiscriminatiebureaus doen geen uitspraken over of een situatie wel of niet discriminatie was en hebben geen bevoegdheid om onderwijsinstellingen te bewegen tot het geven van een ander advies.

2.2.3. Alleen melden

Politie

Wil iemand alleen discriminatie melden, dan kan dat bij de politie via een formulier op de website. Indien de melder besluit om contactgegevens achter te laten, kan de politie contact opnemen om te adviseren aanvullend aangifte te doen. Na aangifte doet de politie doorgaans onderzoek en zal naar aanleiding van het onderzoek wel of niet een strafrechtelijk traject inzetten, zie ook [folder-aangifte-doen-slachtofferzorg.pdf \(politie.nl\)](#). Wanneer de melder anoniem wil blijven, wordt de melding louter geregistreerd.

2.3. Concluderend

Er zijn meerdere plekken en organisaties waar ouders en verzorgers (zowel binnen en buiten het onderwijsveld) terecht kunnen voor informatie en advies, en ook waar zij melding kunnen maken van discriminatie. Tegelijkertijd heeft geen enkele daarvan de bevoegdheid om de onderwijsinstelling aan te spreken en/of te toetsen op de juistheid van het schooladvies in individuele gevallen. Wanneer ouders/verzorgers ergens discriminatie melden, dan kan dit alleen leiden tot registratie of niet-bindend advies, maar niet tot het opleggen van een aanpassing van het schooladvies. De enige persoon die deze bevoegdheid wel heeft, is de directeur van de bewuste onderwijsinstelling. Dit roept direct twee vragen op: 1. In hoeverre is er binnen deze constructie ruimte voor zelfreflectie en objectieve toetsing? En 2. Hoe effectief en functioneel is het voor ouders/verzorgers, maar ook voor alle betrokken partijen en organisaties, om discriminatie aan te kaarten als uiteindelijk de directeur van de onderwijsinstelling in alle gevallen een *final say* heeft?

3. Aanbevelingen

Nader verbredend en verdiepend onderzoek risico's

Dit onderzoek is gebaseerd op deskresearch en gesprekken met ouders/verzorgers alsmede onderwijsprofessionals. Hoewel de bevindingen getoetst en geverifieerd zijn bij een groep experts op het gebied van onderwijs en/of discriminatie, kan dit rapport gezien worden als een voorverkenning. Nader onderzoek is wenselijk naar alle risicomomenten op bias, vooroordelen en discriminatie binnen de huidige keuzevrijheid van onderwijsinstellingen rondom de totstandkoming van het schooladvies. In totaal hebben wij, op basis van dit verkennende onderzoek, zeven mogelijke risico's op bias, vooroordelen en discriminatie gedestilleerd (en aanvullend twee risico's voor ongelijke kansen in het algemeen) die het allen waard zijn om nader te onderzoeken.

Nader verdiepend onderzoek meldingsstructuur, klachtenprocedure(s) en de perspectieven die ouders/verzorgers hebben om bias, vooroordelen en discriminatie aan te kaarten

De onderzoekers raden aan om ook nader onderzoek te verrichten naar de effectieve mogelijkheden voor ouders/verzorgers om vooroordelen, bias en discriminatie bij het schooladvies aan te kaarten. En hierbij ook de te verkennen welke mogelijkheden er zijn om een onafhankelijk controleorgaan in te stellen voor individuele schooladviezen. Dit verkennende onderzoek laat zien dat, indien er sprake is van vooroordelen, bias en discriminatie, geen enkele externe organisatie slagkracht heeft om het schooladvies te (laten) corrigeren. Dit

betekent dat ouders/verzorgers afhankelijk zijn van de school zelf voor eventuele aanpassingen. Nader onderzoek naar het functioneren van de huidige meldingsstructuur, klachtenprocedure(s) en de effectiviteit hiervan is wenselijk.

Handreiking voor ouders/verzorgers

Dit onderzoek is gestart met als doel ouders/verzorgers meer tools en informatie te geven over hoe het schooladvies tot stand komt, en waar men terecht kan met vermoedens van bias, vooroordelen en discriminatie. Naast deze publicatie is er dan ook een aparte handreiking opgesteld voor ouders/verzorgers, die wat compacter is. Ouders/verzorgers kunnen deze handreiking gebruiken om zichzelf te informeren. De handreiking is [hier](#) te vinden.

Een aanbeveling voor beleidsmakers, onderwijsinstellingen en andere stakeholders is om de handreiking actief onder de aandacht te brengen bij ouders/verzorgers, zodat ouders/verzorgers beter geïnformeerd zijn over de totstandkoming van het schooladvies.

4. Bronnen

Batruch, A., Geven, S., Kessenich, E., Van de Werfhorst, H.G. (2023). Are tracking recommendations biased? A review of teachers' role in the creation of inequalities in tracking decisions. *Teaching and Teacher Education*, volume 123, maart 2023.

Besluit uitwisseling leer- en begeleidingsgegevens (2022, 1 augustus). Geraadpleegd via [wetten.nl - Regeling - Besluit uitwisseling leer- en begeleidingsgegevens - BWBR0031619 \(overheid.nl\)](#).

College voor Toetsen en Examens (2014). Algemeen deel toetswijzer voor eindtoets PO. Inhoudelijke kwaliteitseisen aan eindtoetsen PO. Opgevraagd via [Toetswijzer algemeen deel voor eindtoets po | Publicatie | Centrale Eindtoets \(centraleeindtoetspo.nl\)](#).

College voor Toetsen en Examens (2020). Toetswijzer bij de centrale eindtoets PO Wereldoriëntatie. Opgevraagd via [Toetswijzer bij de Centrale Eindtoets po wereldoriëntatie | Publicatie | Centrale Eindtoets](#).

College voor Toetsen en Examens (2023a). Leerlingresultaten Centrale Eindtoets 2023 beschikbaar. Geraadpleegd via [Leerlingresultaten Centrale Eindtoets 2023 beschikbaar | Nieuwsbericht | Centrale Eindtoets \(centraleeindtoetspo.nl\)](#).

College voor Toetsen en Examens (2023b). Toetsinhoud en toetswijzers. Opgevraagd via [Toetsinhoud en toetswijzers | Informatie Centrale Eindtoets | Centrale Eindtoets \(centraleeindtoetspo.nl\)](#).

DUO (2023). Schooladvies en doorstroomtoets. Opgevraagd via [Schooladvies en doorstroomtoets - DUO Zakelijk](#).

Inspectie van het Onderwijs (2014). De kwaliteit van het basisschooladvies. Een onderzoek naar de totstandkoming van het basisschooladvies en de invloed van het basisschooladvies op de verdere schoolloopbaan. Opgevraagd via [De kwaliteit van het basisschooladvies | Rapport | Inspectie van het onderwijs \(onderwijsinspectie.nl\)](#).

Inspectie van het Onderwijs (2023a). Enkelvoudig of dubbel advies? Opgevraagd via [Enkelvoudig of dubbel schooladvies? | Inspectie van het onderwijs \(onderwijsinspectie.nl\)](#).

Inspectie van het Onderwijs (2023b). Zijn er voorschriften hoe wij als basisschool een leerling overdragen aan een andere school of vervolgonderwijs? Opgevraagd via [Zijn er voorschriften hoe wij als basisschool een leerling overdragen aan een andere school of vervolgonderwijs? | Inspectie van het onderwijs \(onderwijsinspectie.nl\)](#).

Luyten, H., & Bosker, R.J. (2004). Hoe Meritocratisch zijn Schooladviezen? *Pedagogische Studiën*, 81, 89-103.

NOS (2023, 16 september). Geen aardrijkskunde, biologie en geschiedenis in nieuwe eindtoets basisscholen. Geraadpleegd via [Geen aardrijkskunde, biologie en geschiedenis in nieuwe eindtoets basisscholen \(nos.nl\)](#).

OCO (2021). Welke niveaus zijn er in het voortgezet onderwijs? Opgevraagd via [Welke niveaus zijn er in het voortgezet onderwijs? - OCO \(onderwijsconsument.nl\)](#).

OCO (2022). Wat betekenen de verschillende toets-begrippen in Cito? Opgevraagd via [Wat betekenen de verschillende toets-begrippen in Cito? - OCO \(onderwijsconsument.nl\)](#).

OCO (2023a). Veelgestelde vragen over het schooladvies en de Centrale Eindtoets. Opgevraagd via [Veelgestelde vragen over het schooladvies en de Centrale Eindtoets - OCO \(onderwijsconsument.nl\)](#).

OCO (2023b). Wat is de NIO toets? Opgevraagd via [Wat is de NIO toets? - OCO \(onderwijsconsument.nl\)](#).

OCO (2023c). Wat is de NIO toets? Opgevraagd via [Wat is de NIO toets? - OCO \(onderwijsconsument.nl\)](#).

OCW (2023). De overstap van po naar vo. Handreiking schooladvisering. Opgevraagd via [Handreiking schooladvisering \(versie januari 2023\) | Brochure | Rijksoverheid.nl](#).

Oomens, M., Scholten, F., & Luyten, H. (2019). Evaluatie Wet Eindtoetsing PO. Eindrapportage. Utrecht, Nederland: Oberon.

Ouders & Onderwijs (2021). Vraag & antwoord: Het schooladvies. Geraadpleegd via [Vraag & antwoord: Het schooladvies - Ouders & Onderwijs \(oudersenonderwijs.nl\)](#).

Ouders & Onderwijs (2022). De staat van de ouder 2022. Geraadpleegd via [Staat van de Ouder 2023 - Ouders & Onderwijs \(oudersenonderwijs.nl\)](#).

Ouders & Onderwijs (2023a). Onderwijskundig rapport. Geraadpleegd via [Onderwijskundig rapport basisonderwijs - Ouders & Onderwijs \(oudersenonderwijs.nl\)](#).

Ouders & Onderwijs (2023b). Hoe ziet de medezeggenschap eruit? Geraadpleegd via [Rol van de medezeggenschapsraad - Ouders & Onderwijs \(oudersenonderwijs.nl\)](#).

Ouders & Onderwijs (2023c). Inzage leerlingdossier en andere rechten. Geraadpleegd via [Recht op inzage leerlingdossier - Ouders & Onderwijs \(oudersenonderwijs.nl\)](#).

Overheid.nl (2023). Wet medezeggenschap op scholen. Geraadpleegd via [wetten.nl - Regeling - Wet medezeggenschap op scholen - BWBR0020685 \(overheid.nl\)](#).

PO-Raad (2023). Medezeggenschap. Opgevraagd via [Medezeggenschap | PO-Raad \(poraad.nl\)](#).

Rijksoverheid (2023a). Eindtoets basisschool wordt doorstroomtoets. Geraadpleegd via [Eindtoets basisschool wordt doorstroomtoets | Schooladvies en doorstroomtoets basisschool | Rijksoverheid.nl](#).

Rijksoverheid (2023b). Veelgestelde vragen over de doorstroomtoets en de overgang van het primair onderwijs naar het voortgezet onderwijs. Geraadpleegd via [Veelgestelde vragen over de doorstroomtoets en de overgang van het primair onderwijs naar het voortgezet onderwijs | Schooladvies en doorstroomtoets basisschool | Rijksoverheid.nl](#).

Rijksoverheid (2023c). Welke schooladvies kan mijn kind krijgen in groep 8? Geraadpleegd via [Welke schooladvies kan mijn kind krijgen in groep 8? | Rijksoverheid.nl](#).

Rijksoverheid (2023d). Schooladvies toelating voortgezet onderwijs. Geraadpleegd via [Schooladvies toelating voortgezet onderwijs | Schooladvies en doorstroomtoets basisschool | Rijksoverheid.nl](#).

Sneyers, E., Vanhoof, J., & Mahieu, P. (2018). Primary teachers' perceptions that impact upon track recommendations regarding pupils' enrolment in secondary education: a path analysis. *Social Psychology of Education*, 21, 1153-1173. doi:10.1007/s11218-018-9458-6.

Stichting Onderwijsgeschillen (2023). Thema: Het schooladvies. Opgevraagd via [Het schooladvies \(onderwijsgeschillen.nl\)](#).

Van Rooijen, M., Korpershoek, H., Vugteveen, J., Timmermans, A.C., Opdenakker, M. C. (2016). Overgangen en aansluitingen in het onderwijs: Deelrapportage 2: empirische studie naar de cognitieve en niet-cognitieve ontwikkeling van leerlingen rondom de po-vo overgang. Groningen: GION onderzoek/onderwijs.

Van Rooijen, M., De Winter-Koçak, S., Day, M. & Jonkman, H. (2019). Is het schooladvies gekleurd? Verkenning naar de totstandkoming van schooladvies voor leerlingen met een migratieachtergrond. Opgevraagd via [418134_schooladvies.pdf \(kis.nl\)](#)

VO-raad (2021). Helpdesk beantwoordt: enkelvoudig of meervoudig advies, wat is leidend? Opgevraagd via [Helpdesk beantwoordt: enkelvoudig of meervoudig schooladvies, wat is leidend? - VO-raad](#).

Colofon

Financier: Ministerie van Sociale zaken en Werkgelegenheid
Auteurs: S. de Winter-Koçak, MSc
D.M.M.A. Yassine, MSc
Met dank aan: Dr. I.M. Soeterik
Prof. dr. S. Does
Foto's: AdobeStock, wladimir1804, 435511106
Uitgave: Kennisplatform Inclusief Samenleven
p/a Giessenplein 59 C
3522 KE Utrecht
T (030) 230 3260

De publicatie kan gedownload worden via de website van Kennisplatform Inclusief Samenleven: www.kis.nl.

ISBN 978-94-6409-273-8

© Kennisplatform Inclusief Samenleven, Utrecht 2024

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut.
Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.
The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute.
Partial reproduction of the text is allowed, on condition that the source is mentioned.

